

Силабус
навчальної дисципліни
Критичне мислення та медіаграмотність
2025–2026 навчальний рік

Освітня програма
Спеціальність
Галузь знань
Рівень вищої освіти

Журналістика
С7 Журналістика
С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
перший (бакалаврський) рівень

Викладач
Посилання на сайт

Роман КОСТРОМИЦЬКИЙ
<http://bdpu.org/faculties/ffsk/structure-ffsk/kaf-soc-kom/composition-kaf-soc-kom/kostromitskiy/>

Контактний телефон
E-mail викладача:
Графік консультацій

0663694711
romankostromitsky@gmail.com
четвер, 16.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Форма навчання	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
V семестр 4 / 120 год.	очна (денна)	20	20	80	залік
	заочна (дистанційна)	6	6	108	

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: критичне мислення, медіа, факт, фактчек, медіатекст, маніпуляція, верифікація, аудіовізуальна грамотність, реклама, нові медіа.

Компетентності та програмні результати навчання:

№ з/п	Програмні компетентності	Компетентності*	Результати навчання
1.	Загальні	ЗК 8. Навички використання інформаційних комунікаційних технологій.	ПР 1. Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного вдосконалення.

2.	Фахові	СК 7. Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.	ПР 5. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.
		СК 11. Здатність готувати (писати та редагувати) журналістські матеріали для ЗМК в різних жанрах: відображати дійсність способом інформування, тлумачення, коментування, інтерпретації фактів з урахуванням особливостей, технологічних вимог та аудиторії кожного виду ЗМК.	ПР 14. Створювати, аналізувати та редагувати тексти різних стилів та жанрів

Мета та завдання освітнього компоненту

Метою викладання навчальної дисципліни «Критичне мислення» є підготовка студентської молоді до життя в сучасних інформаційних умовах на основі медіаграмотності, розвиток навичок з розуміння та усвідомлення наслідків впливу різних видів медіа на психіку особистості та суспільства в цілому.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Критичне мислення» є:

- вироблення навичок розпізнавання маніпулятивної медіа інформації;
- здатність аналізувати і критично сприймати медіатексти;
- формування практичних навичок використання загальноосвітніх медіа продуктів в професійній діяльності педагогічних і науково- педагогічних працівників, формування у студентської молоді полікультурної карти світу;
- визначення сутності медіакомпетентності;
- розкриття дидактичних, психолого-педагогічних і методичних аспектів застосування медіа в навчанні і вихованні;
- вивчення впливу різних медіазасобів на навчання і виховання молоді, можливих наслідків їх негативного впливу.

Зміст курсу:

Тема 1. Формування критичного мислення.

Тема 2. Впровадження в українську педагогіку технології критичного мислення.

Тема 3. Робота з розвитку критичного мислення.

Тема 4. Об'єктивні і суб'єктивні причини викривлення інформаційного простору.

Тема 5. Профілактика сучасних маніпулятивних технологій мас-медіа.

Тема 6. Найбільш поширені технології підсвідомого впливу засобів масової інформації.

- Тема 7. Медіа як бізнес.
- Тема 8. Маніпулятивні можливості телебачення.
- Тема 9. Кіно і телебачення - нова аудіовізуальна мова.
- Тема 10. Робота над отримання навичок з цифрової аудіовізуальної грамотності.
- Тема 11. Кінематограф як форма соціальної комунікації. Кіно як екранна культура.
- Тема 12. Специфічна мова кінематографу.
- Тема 13. Аналіз фільму через призму жанру
- Тема 14. Колористика і архітектоніка кінематографу.
- Тема 15. Професійні стандарти в медіа.
- Тема 16. Проблема дотримання журналістом професійних стандартів.
- Тема 17. Порушення стандартів і маніпулювання в медіа.
- Тема 18. Реклама як інструмент маніпуляції.
- Тема 19. Прийоми і технології впливу.
- Тема 20. Використання медіа сучасних наукових досягнень.
- Тема 21. Нові медіа та їх технологічні можливості.
- Тема 22. Новинні стандарти.
- Тема 23. Залежність змісту новин від редакційної політики.
- Тема 24. Порушення стандарту балансу думок.
- Тема 25. Організаційно-методичні аспекти формування основ аудіовізуальної грамотності учнів.
- Тема 26. Комерційна медіа інформація і деформація дійсності.
- Тема 27. Аналіз медіа текстів різних жанрів.
- Тема 28. Тенденції у сфері «нових медіа».

Методи навчання: лекції, практичні заняття, дискусії, аналіз кейсів (Case study), проектне навчання.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): від здобувачів очікується здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, активна участь у практичних заняттях та виконання самостійної роботи.

Дозволяється використовувати ChatGPT або інші інструменти штучного інтелекту для швидкого збору інформації та первинного аналізу, на основі чого самостійно готувати доповідь, відповідь на питання або інші завдання. Використовувати ChatGPT для генерації готових рефератів чи домашніх робіт є неприпустимим.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:

Технічне забезпечення: комп'ютери або ноутбуки, сканер, принтер; аудіо- та відеообладнання (мікрофон, диктофон, відео- та фотокамери).

Програмне забезпечення: текстові редактори (Microsoft Word, Google Docs); інструменти для аналізу даних: Microsoft Excel, Google Sheets; інструменти для візуалізації даних, створення графіків, карт і діаграм Datawrapper, Tableau; інструменти для перевірки фактів та роботи з базами даних (Maltego, Pipl, LexisNexis); програмне забезпечення для роботи з мультимедіа (Adobe Premiere Pro, Adobe Photoshop, Canva), інструменти для шифрування і захисту даних.

Наочність: презентації, відеолекції та документальні фільми, аналіз кейсів, інтерактивні вправи та симуляції – моделювання реальних ситуацій для відпрацювання навичок дизайнерської роботи.

Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах	Підсумкова оцінка
Поточний контроль		100
Лекційні заняття (конспект, творчі завдання)	-	
Практичні заняття	40	
Самостійна робота	20	
Виконання підсумкового завдання	40	

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання. Підсумкова оцінка вираховується за шкалою, яка використовується в університеті, та шкалою ЄКТС.

Шкала оцінювання

Оцінка за бальною шкалою, що використовується в Університеті	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел

Базова

1. Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво: навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і допов. / Т. О. Приступенко, Р. В. Радчик, М. К. Василенко та ін.; за ред. В. В. Різуна. К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2013. – 352 с.
2. Іванов В., Волощенко О., Кульчинська Л. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд. – К.: АУП, ЦВП, 2014. – 58 с.
3. Конспект уроків з основ медіаграмотності учнів загальноосвітніх шкіл. Мокрогуз О. П., Волощенко О. В. та інші; за науковою редакцією Іванова В. Ф. – К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. – 132 с.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волощенко; за науковою редакцією В. В. Різуна. – К.: Центр вільної преси, 2015. – 352 с.
5. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник для студентів педагогічних коледжів / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волощенко; За науковою редакцією В. В. Різуна. – Київ: Центр Вільної Преси, 2014. – 431 с.

6. Михайлин І. Л. Історія української журналістики. Період становлення: від журналістики в Україні до української журналістики. Підручник для вищої школи. – Харків : Прапор, 2005. – 345 с.
7. Назаренко Г. І. Інформаційні жанри журналістики: Навчальний посібник. Частина 1 – К.: НАУ, – 2014. – 32 с.
8. Практична медіаосвіта: авторські уроки. Збірка / Ред.- упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою редакцією В. В. Різуна та В. В. Літостанського. – К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2013. – 447 с.
9. Риторические основы журналистики. Работа над жанрами газеты: [учебное пособие З.С. Смелкова, Л.В. Ассуирова, М.Р. Савова, О.А. Сальникова]. – [3-е изд.]. – М.: Флинта : Наука, 2016.– 320 с.
10. Серажим К. С. Текстознавство : навчально-методичний посібник / К. С. Серажим. – К. : ПАЛИВОДА А. В, 2012. – 188 с.
11. Словник журналіста: терміни, мас-медіа, постаті / За ред. Ю.М. Бідзілі.– Ужгород:ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2014. – 224 с.
12. Формування медіаграмотності педагогів : Навчально- методичний посібник. Покроєва Л. Д., Акименко О. С., Алфьорова З. І., Дегтярьова Г. А., Казакова Т. В., Косенко В. В., Нурєєва Т. К., Старкова Г. В.; за загал. редакцією Л. Д. Покроєвої. – Харків: Харківська ака- демія неперервної освіти, 2014. – 236 с.
13. Шейбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність: підручник для вчителя/ Сінді Шейбе, Фейс Рогоу/ Перекл. з англ. С. Дьома; за загал. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. – К.: Центр вільної преси, Академія української преси, 2014. – 319 с.
14. Іванов В., Волошенюк О., Кульчинська Л. Медіаосвіта та медіагра- мотність: короткий огляд. – К.: АУП, ЦВП, 2014. – 58 с.
15. Конспект уроків з основ медіаграмотності учнів за- гальноосвітніх шкіл. Мокрогуз О. П., Волошенюк О. В. та інші; за науковою редакцією Іванова В. Ф. – К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. – 132 с.
16. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.- упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою редакцією В. В. Різуна. – К.: Центр вільної преси, 2015. – 352 с.
17. Практична медіаосвіта: авторські уроки. Збірка / Ред.- упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою ре- дакцією В. В. Різуна та В. В. Літостанського. – К.: Ака- демія української преси, Центр вільної преси, 2013. – 447 с.
18. Словник журналіста: терміни, мас-медіа, постаті / За ред. Ю.М. Бідзілі.– Ужгород:ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2014. – 224 с.
19. Формування медіаграмотності педагогів: Навчально- методичний посібник. Покроєва Л. Д., Акименко О. С., Алфьорова З. І., Дегтярьова Г. А., Казакова Т. В., Косенко В. В., Нурєєва Т. К., Старкова Г. В.; за загал. редакцією Л. Д. Покроєвої. – Харків: Харківська ака- демія неперервної освіти, 2014. – 236 с.
20. Шейбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність: підручник для вчителя/ Сінді Шейбе, Фейс Рогоу/ Перекл. з англ. С. Дьома; за загал. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. – К.: Центр вільної преси, Академія української преси, 2014. – 319 с.

Допоміжна

1. Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – 3-є вид., перероб. і допов. – Львів: ПАІС, 2008. – 276 с.
2. Український інформаційний простір : потрібна агресія / А. Шоріна // Центр політичного аналізу. - 2007. - 03. - 27. – Режим доступу : www.dialogs.org.ua. - Назва з екрана.

3. Український медіапростір : форма перемагає зміст [Електронний ресурс]
4. А. Матвієнко // Газета «День». - 2008. - №21. - Режим доступу : <http://www.dav.kiev.ua/195904/>. - Назва з екрану.
5. Український медіапростір скуплено оптом та в роздріб, хоча дуже важко визначити ким саме / А. Оскара // “Говорить і показує Україна”, 26.06.06
6. Цвик В. Л. Украинское телевидение : опыт, практика, проблемы. - К.: Мистецтво, 1985.
7. Шаповалов Ю. Телевізійна публіцистика. - Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка., 2002. - 234 с.
8. Шемшученко Ю. С. Інформаційне законодавство 'України: Науково-практичний коментар / Ю. С. Шемшученко, І. С. Чиж. - К. : ТОВ Видавництво «Юридична думка», 2006. - 230 с.
9. Автор чи формат? [Електронний ресурс] / А. Кокотюха // Телекритика. - Режим доступу : <http://old.telekritika.kiev.ua/tvweek>. (31.08.2015).
10. Білоконь К. [Електронний ресурс] Німецьке телебачення як суб'єкт впливу на національний продукт // День. - № 91, 8 червня 2017 р. - Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/uk/article/med-ia/nimecke-telebachennya-a-u-ak-subiekt-vplivu-na-nacionalniy-produkt>. - Назва з екрану. - Дата звернення - 26.06.2017.
11. Брикайло О. [Електронний ресурс] Повноцінно фінансувати власні студійні розважальні проекти - не менш ефективно, ніж фінансувати телекіно. - Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/telebachennya/2017-12-14/35523>
12. Виступ на семінарі в “Українському незалежному центрі політичних досліджень” [Електронний ресурс] / К. М'ясникова // Незалежна асоціація телерадіомовників України. - Режим доступу : <http://www.ucipr.kiev.ua>
13. Від державного до громадського телебачення (досвід країн Центрально-Східної Європи) [Електронний ресурс] / Мунгіу-Піппіді Аліна // «Діалог. иА (Переклад Оксани Гриценко). - Режим доступу : www.mcenter.org.ua. Назва з екрану.
14. Гнатюк С. [Електронний ресурс] Сучасний розвиток національного медіасередовища в Україні (аудіовізуальні ЗМІ). - Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/November/12.htm> - Назва з екрану. - Дата звернення - 26.06.2013.
15. Економічна експансія на медіаринку України [Електронний ресурс] / Н. Мельничук. - Режим доступу : <http://www.universum.org.ua>. - Назва з екрану.
16. Ефірний час - інтерв'ю з учасниками «Євразійського телефоруму» І. Дзялошинським і А. Асмоловим [Електронний ресурс] / О. Рутковський // Дзеркало тижня. – 2003. - № 44 (469) 15 – 21 листопада. – Режим доступу : <http://www.dt.ua>. Назва з екрану.
17. Ми проти монополізації телефіру [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. - 2001. - № 46 (370). - Режим доступу : <http://www.dt.ua> (26.06.2013). - Назва з екрану.
18. Олександр Роднянський: Українське ТБ буде частиною міжнародних індустріальних контекстів [Електронний ресурс] / С. Короткова // Дзеркало тижня. - 2004. - № 16 (491) - 24 - 29 квітня. - Режим доступу : <http://www.dt.ua/3000/3680/46256/>. – Назва з екрану.

15. Інформаційні ресурси

Інтернет-ресурси

1. Бібліотека БДПУ (www.bdpu.org/library)
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>)

